biblioteca școlarului

ÎNVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

Litera INTERNAȚIONAL

biblioteca școlarului

Neagoe
BASARAB

ÎNVĂŢĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

TABEL CRONOLOGIC

1482 (?) Anul probabil de naştere al lui Neagoe Basarab după unii cercetători ai vieţii şi operei sale. „În Muntenia vine la tron, după Vlad Călugărul, un domn înţelept, paşnic şi drept: Radu cel Mare (1495—1508). N-a purtat războaie, a dorit pacea şi s-a ocupat îndeosebi de treburile bisericeşti şi culturale. Astfel, el a chemat la sine pe Nifon, fostul patriarh al Constantinopolului, şi, cu ajutorul lui, a reorganizat biserica munteană, hotărând ca, pe lângă mitropolia, cu reşedinţa la Argeş — se va muta la Târgovişte, aşa cum voise Nifon, abia pe vremea lui Neagoe Basarab, în 1517 — să fie şi doi episcopi: unul la Buzău şi celălalt în Oltenia, la Râmnicu Vâlcea. A zidit apoi frumoasa biserică a mănăstirii Dealul, de piatră şi cu podoabe de marmură. În sfârşit, a primit la sine pe călugărul Macarie, tipograful care lucrase mai înainte în Peninsula Balcanică, într-o mănăstire lângă Cetinie, şi i-a comandat cea dintâi carte tipărită la noi, un Liturghier care a apărut în 1508, în limba slavă, limba cancelariei şi a bisericii, în acea vreme“ (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor).

1500 „Radu cel Mare intervine pe lângă sultan pentru a-l scăpa de surghiun pe patriarhul Constantinopolului Nifon al II-lea şi îl aduce în Ţara Românească, unde acesta va contribui la reorganizarea bisericii şi va influenţa episcopia de la Buzău.

1500—1559 cca. O serie de manuscrise româneşti (Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneţeană, Codicele Voroneţean, Psaltirea Hurmuzaki) *reprezentând copii după traducerea românească a textelor sacre, efectuate în această perioadă (sau mai înainte), sunt considerate cele mai vechi texte în limba română. Datarea lor exactă nu s-a făcut. Traducerea românească s-a efectuat într-o regiune aparţinând subdialectului nordic (probabil în Maramureş). Unele particularităţi lingvistice comune acestor copii, între care rotacismul, au făcut ca ele să fie cunoscute sub denumirea de texte rotacizante. Importanţa lor mai constă şi în atestarea începuturilor acţiunii de introducere a limbii române în biserică. Textele*

rotacizante au fost puse la contribuţie de către Coresi în tipăriturile sale în limba română.

1501 dec. 25—*1509* iun.19 *Neagoe Basarab îndeplineşte funcţia de mare postelnic în Ţara Românească.*

1502 apr. 28 *Se încheie traducerea în limba germană, după un intermediar polono-latin, a letopiseţului slavon al domniei lui Ştefan cel Mare,* Dy Kronicke des Stephan Voyvoda. *Traducerea este cunoscută şi sub numele de* Cronica moldo-germană *sau* Cronica lui Ştefan cel Mare *şi descrie evenimentele istoriei Moldovei de la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare (1457) până la expediţia lui Malcoci-Oglu în Polonia (febr. 1499).*

Iunie 24 *Un Tetraevanghel slavo-român, operă de artă caligrafică, este copiat de ieromonahul Spiridon la Putna din porunca lui Ştefan cel Mare şi dăruit de voievod mănăstirii Bistriţa.*

Iulie 4 *Sfinţirea mănăstirii Dealului (Târgovişte) ridicată de Radu cel Mare. Importanţa culturală a acestei ctitorii constă în impunerea unui stil arhitectonic specific românesc şi în activitatea tipografică intensă ce se va desfăşura aici.*

1504 iulie 2 *Moare Ştefan cel Mare; cu menţionarea morţii sale se încheie unele dintre primele anale moldoveneşti.*

1504—1511 iunie 11 *Eustatie protopsaltul de la Putna alcătuieşte o carte de cântece în slavonă, cu notaţie muzicală medio-bizantină. Manuscrisul, păstrat fragmentar la Muzeul de istorie din Moscova şi la Academia de Ştiinţe din Sankt-Petersburg, conţine şi numeroase însemnări tipiconale sau cu caracter personal, în slavonă, criptografiate (scrise în filtă). Manuscrisul atestă existenţa unei şcoli de muzică religioasă cu vechi tradiţii în Moldova.*

1504—1551 Cronicile slavone redactate în timpul lui Ştefan cel Mare vor fi continuate de către cronicarul Macarie cu relatarea evenimentelor din timpul domniei lui Bogdan cel Orb, a lui Ştefăniţă, a lui Petru Rareş şi a fiilor acestuia din urmă. O primă versiune a cronicii, cuprinzând evenimentele de până la 1541 (instalarea lui Petru Rareş în cea de-a doua domnie), scrisă din îndemnul lui Petru Rareş, şi al marelui logofăt al acestuia, Toader, a fost continuată de Eftimie; această versiune s-a păstrat în Letopiseţul de la Slatina*, copiat parţial de Isaia. O altă versiune a cronicii lui Macarie, cuprinzând evenimentele dintre 1504—1551, a fost copiată de către Azarie şi se pare că a fost folosită de către Grigore Ureche.*

1505 —1512 Nicolaus Olahus urmează cursurile şcolii capitulare din Oradea.

1506 Cu relatarea evenimentelor petrecute în acest an se încheie Letopisețul de când s-a început Țara Moldovei (sau Letopisețul de la Bistrița), *scris în slavonă şi păstrat într-un codice în care, alături de letopisețul moldovenesc, se află cronica lui Manasses în traducerea slavonă, precum şi câteva legende apocrife şi hagiografii. Întrucât manuscrisul este deteriorat, se presupune că relatarea evenimentelor din istoria Moldovei nu se oprea la 1506, ci în jurul anului 1525. Este cea mai veche formă păstrată până astăzi a letopisețului Moldovei.*

1508 nov. 10 *Macarie, meşter tipograf sârb adus din Muntenegru în Țara Românească de către Radu cel Mare, tipăreşte la mănăstirea Dealului* Liturghierul. *Este prima carte în limba slavonă tipărită pe teritoriul românesc, iar tipografia cu litere chirilice din Țara Românească, una din primele tipografii de acest fel,* Liturghierul lui Macarie *oferă pentru prima dată forma tipărită a slujbelor liturgice în limba slavonă. Traducerea aceasta din greacă în slavonă se pare că a fost făcută de către patriarhul Nifon al II-lea.*

— Moare la Athos Nifon al II-lea, pe numele mirenesc Nikola (n. 1435 <40> cca), fost mitropolit al Solunului (1484—1486), patriarh al Constantinopolului (1486—1488; 1496—1498), iar apoi mitropolit al Ungrovlahiei (1503—1505). Viața sa va face obiectul operei scrise de Gavriil, protosul Athosului; datorită datelor istorice conținute, Viața patriarhului Nifon *(1517—1521) a fost înglobată în letopisețele Țării Româneşti.*

1508 În vremea aceasta, se ridică în Oltenia o familie boierească puternică, aceea a Craioveştilor. Întemeietorul familiei este Neagoe de la Craiova; fiii lui, Barbu, Pârvu, Preda şi Radu, ajung să ocupe cele mai înalte dregătorii, în primul rând bănia oltenească , şi au o influență considerabilă asupră treburilor publice. El ajută, în 1508, pe o rudă a lor, Neagoe, să ocupe tronul“ (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor*).*

1510 apr. 24—*1511* nov. 28 *Neagoe Basarab îndeplineşte funcția de mare comis în Țara Românească.*

1510 aug. 26 *Apare* Octoihul *(sau* Osmoglasnicul*) tipărit de Macarie, la Târgovişte. Este un tip mixt de O. În limba slavonă de redacție medio-bulgară, diferit de cel pe care tot Macarie îl tipăreşte în 1494 la Cetine (Muntenegru). Profilul literelor îşi are obârşia în manuscrisele muntene şi moldovene. Din punctul de vedere al slujbei bisericeşti, prin tipărirea O. de la Târgovişte se realizează stabilirea unei practici unitare de cult.*

1512 *Din porunca mitropolitului Feoctist al Moldovei este copiat, pe pergament, la mănăstirea Neamţu, un* Tetraevanghel *slavo-român. Manuscrisul conţine şi o importantă notă istorică despre expediţia şi înfrângerea regelui polonez Ioan Albert în Codrii Cozminului (1497).*

— Cu ajutorul boierilor Craioveşti, Neagoe Basarab ajunge domnitor al Ţării Româneşti:

„Neagoe Basarab era fiul nelegitim al lui Ţepeluş Basarab din ramura Dăneştilor, înlocuit în domnie de Vlad Călugărul, tatăl lui Radu cel Mare Basarab din ramura lui Mircea cel Bătrân. Se pare că mama sa, Neaga, s-a căsătorit cu vornicul Pârvu Craiovescu care l-a adoptat, căci izvoarele istorice spun că era „nepotul banului Barbului Craiovescu, feciorul Pârvului“, însă adaugă: „Iar aşa îl numea că este fecior de domn“. Desigur, adoptând un fecior de domn dintr-una din cele două ramuri ale dinastiei, Craioveştii voiau să câştige ascendenţă asupra celeilalte ramuri, să-şi întărească, în eventualitatea urcării pe tron a lui Neagoe, poziţia politică. Radu cel Mare fusese un domnitor evlavios (tatăl său se călugăreşte de tânăr), dar murise afurisit de patriarhul Nifon. Este limpede că acesta se încumetase să mustre pe domn fiindcă avea sprijinul Craioveştilor, care încredinţaseră lui Neagoe sarcina de socotitor (un fel de secretar) al patriarhului. În Viaţa patriarhului Nifon *se spune că Neagoe era totodată un ucenic, „fiul sufletesc“ al patriarhului, „a cărui învăţătură şi hrană sufletească dorea întotdeauna s-o primească“.*

Noul domn, Mihnea, fiu el însuşi nelegitim al lui Vlad Ţepeş (cronica îl dă drept „feciorul Dracii, armaşul din Măneşti“), intră în conflict cu Craioveştii, care, cu ajutor turcesc îl gonesc în Transilvania. Neagoe, acum vătaf de vânători, surprinde la Cotmeana pe fiul lui Mihnea, Mircea, şi-l alungă de asemenea din ţară.

La tronul Ţării Româneşti vine Vlad cel Tânăr, fratele mai mic al lui Radu cel Mare, sub care Neagoe ajunge comis, bucurându-se mereu de sprijinul Craioveştilor. Aceştia însă încep să fie concuraţi la curte de cumnatul domnitorului, Bogdan, autorul destituirii lui Nifon, care „aţâţă — scrie cronica — pe domn cu mânie asupra Craioveştilor, zicând că Neagoe iaste fecior de domn şi-l vor scoate din domnie“. Vlăduţ convoacă pe Craioveşti şi-i pune să jure că Neagoe nu e fiu de domn, ameninţând, în cazul confirmării, că le va tăia nasul sau le va scoate ochii. Craioveştii jură formal, dar

apoi fug peste Dunăre, se întorc cu ajutor turcesc, nimicesc oastea lui Vlăduţ, iar pe el îl prind şi-i taie capul, ridicând în locul lui în scaun pe Neagoe Basarab (23 ianuarie 1512)" (Alexandru Piru, Istoria literaturii române de la origini până la 1830*).*

— Cu relatarea evenimentelor din istoria Moldovei din acest an, se încheie Cronica sârbo-moldovenească, *păstrată în două codice copiate la mănăstirea Neamţului. Interesul acestei cronici constă în faptul că îmbină datele cuprinse în majoritatea analelor moldoveneşti în limba slavonă cu evenimentele din istoria Serbiei, a Turciei şi a Imperiului Bizantin, cea de a treia carte din seria tipăriturilor lui Macarie, un* Evangheliar.

1512—1521 A fost un activ protector (donaţii de bani, odoare, venituri ale unor comunităţi mănăstireşti de la Muntele Sinai, Ierusalim, Asia Mică, Istanbul, din Grecia şi mai ales de la Muntele Athos.

Tot Neagoe a clădit vestita biserică de la Curtea de Argeş, opera Meşterului Manole; lucrată din piatră şi marmură, împodobită bogat, ea a stârnit admiraţia tuturor şi poate fi socotită ca una din capodoperele arhitecturii din întreaga lume. În această biserică a fost îngropat Neagoe (1521) (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, Istoria românilor*).*

„Cu sprijinul militar otoman, Neagoe prinde pe Vlăduţ, predecesorul său, şi-l decapitează; la începutul cârmuirii taie mai mulţi boieri, adversari ai Craioveştilor. În exterior, eforturile lui Neagoe — care ca domn şi-a adăugat numele dinastiei, devenind astfel Neagoe Basarab —au urmărit păstrarea păcii cu turcii — fără ca plata tributului să însemne amestecul Porţii în cârmuirea internă a statului muntean (ceea ce a şi izbutit timp de 9 ani) — precum şi stabilirea de contacte cu puterile ostile Imperiului otoman" (C. C. Giurescu, D. C. Giurescu).

1517 — 1521 Gavriil, protosul Athosului, scrie, din porunca lui Neagoe Basarab, Viaţa lui Nifon, *patriarhul Ţarigradului. Iniţial redactată în greaca bizantină, opera va avea traduceri în slavonă, în greaca populară, în română. Cuprinde şi unele date asupra domniilor lui Radu cel Mare, Mihnea cel Rău, Vlad al V-lea şi Neagoe Basarab. Aparţinând genului hagiografic, lucrarea prezintă importanţă din punct de vedere istoric, ceea ce a dus la incorporarea ei în textele letopiseţelor Ţării Româneşti, şi din punct de vedere literar, datorită unor pitoreşti descrieri de locuri din Ţara Românească şi unei interesante galerii de portrete de domnitori, între care se distinge cel al lui Neagoe Basarab.*

1518 Cu relatarea evenimentelor petrecute în acest an se încheie Letopisețul de la Putna I, *cronică anonimă în limba slavonă.*

1518 (19)—1521 cca în aceşti din urmă ani ai domniei lui Neagoe Basarab sunt redactate Învăţăturile bunului credincios lo Neagoe, voievodul ţării Ungro-Vlahiei carele au învăţat pre fiu-său Theodosie vodă, *operă parenetică în care izvoarele bizantine şi slave se topesc într-o formă artistică originală desăvârşită.*

1520 După sfinţirea bisericii din Târgovişte, Neagoe Basarab mută în acest oraş sediul mitropoliei Ţării Româneşti. Noua mitropolie devine centrul cultural al ţării. Aici se vor tipări o serie de cărţi pentru românii din toate provinciile şi pentru întreg Răsăritul ortodox.

1521 ian. 29—30 *Primul text datat, redactat în limba română,* Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung *atestă, prin lexicul său şi prin fluenţa exprimării, faptul că procesul formării limbii române era încheiat de mult şi că exista o tradiţie a scrisului românesc. Scrisoarea este adresată lui jupan Hanăş Begner (Iohannes Benkner), primarul Braşovului, şi se referă la expediţia turcească a lui Mahamet beg la Dunăre.*

Febr. 13 *Tipograful Filip Moldoveanul (Pictor sau Maler) apare atestat în actele oraşului Sibiu ca traducător al scrisorilor româneşti din corespondenţa sfatului sibian cu domnitorii ţării Româneşti.*

Sept. 15 *Moare Neagoe Basarab, domn al Ţării Româneşti (1512—1521), autor al* Învăţăturilor *(1518 <19> 1521 cca.) adresate fiului său Theodosie, sprijinitor al culturii româneşti, ctitor al bisericii episcopale de la Curtea de Argeş“ (Mihai Moraru, în* Dicţionar cronologic, Literatura română*).*

„Domnia de zece ani a lui Neagoe Basarab a continuat politica de centralizare a statului feudal din vremea lui Radu cel Mare. Autoritar cu boierii facţiunile adverse Craioveştilor (a tăiat capul lui Bogdan, a călugărit cu forţa pe logofătul Blagodescu şi a însemnat la nas pe un pretendent la tron), Neagoe scria sibienilor pe un ton trufaş: „O să vedeţi că sunt domnitor destoinic şi are ţara aceasta domnitor“, iar brasanvenilor chiar ameninţător: „Voi face Ţara Bârsei aga şi tatăl său, ţepeluş, pe negustorii necinstiţi, spânzura pe hoţi, ceea ce nu l-a împiedicat, ca şi pe Ştefan cel Mare (prezentat de Ureche ca vărsător impulsiv de sânge, dar şi sfânt), să fie un domnitor religios, cel mai mare ctitor al perioadei feudale („ctitor a toată Sfetagoră“ îl numeşte Gavril protul).

Dragostea pentru cultură şi rafinamentul artistic al lui Neagoe Basarab se deduc nu numai din faptul că a patronat tipărirea Evangheliarului *slavon al lui Macarie şi a construit acea capodoperă de arhitectură care este Biserica episcopală a Curţii de Argeş, dar şi din veşmintele pe care le purta (brocart roşu, cusut cu vulturul de aur bicefal bizantin, coroană imperială de bazileu). Comanda de la Braşov o blană de viezure, una de helge şi un colier de mărgăritare şi respingea ironic o cădelniţă de argint, lucrată la Sibiu în mod necorespunzător. Poetul grec de la curtea sa, Maximos, Trivalis, îl numea într-o epigramă „divinul" şi-l aşeza în palatele Olimpului. Întreţinea pe chirurgul raguzan Hieronim. Trimitea dogelui Veneţiei un cal în valoare de 200 ducăţi, iar papei Leon X, patronul lui Michelangelo, îi cerea în 1519 să-i socotească legaţi de el, pe fiul său Theodosie şi pe supuşii săi, „prin alianţă perpetuă" cu biserica romană.*

Învăţăturile, scrise de-a lungul a mai mulţi ani, au analogii în literatura bizantină (Învăţăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon, De administrando imperio a lui Constantin Porfirogenetul) *şi slavă* (Învăţăturile cneazului rus Vladimir Monomah către fiii săi). *Cam în aceeaşi vreme cu Neagoe, secretarul florentin Niccolo Machiavelli compune vestita sa operă* Principele, *Izvoarele lui Neagoe, câte au putut fi identificate (unele apar citate), sunt în pnmul rând* Biblia *(în special* Cartea întâi şi a doua a lui Samuel, Cartea întâi şi a doua a regilor, Cartea a doua a cronicilor*), apoi scrieri mistico-ascetice ca* Umilinţa lui Simeon cel Nou, Scara lui Ivan Scărariul, Dioptra lui Filip Solitarul, Omiliile lui Ioan Zlatoust, Cuvintele lui Efrem Sirul, Cuuintele lui Atanasie Alexandrinul, *în sfârşit hagiografii şi cărţi populare ca* Viaţa Sf. Constantin, Varlaam şi Ioasaf, Alexandria, Fiziologul.

Neagoe Basarab a murit în ziua de 15 septembrie 1521. Theodosie, care i-a urmat la tron, a domnit mai puţin de patru luni şi a aiurit la Constantinopol. Alţi doi fraţi, Petru şi Ion şi o fată, Anghelina, muriseră înainte, iar Stana şi Ruxandra au devenit soţiile lui Ştefăniţă al Moldovei şi respectiv Radu de la Afumaţi. Ca în legenda meşterului Manole, pierit după zidirea bisericii episcopale de la Curtea de Argeş, Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie *şi-au nimicit autorul, ajungând a fi socotite (pe nedrept) o scriere pseudoepigrafă, anonimă" (Alexandru Piru,* Istoria literarurii române de la origini până la 1830*).*

„Problema autenticităţii. Oricare altă operă a literaturii române ar putea fi prezentată începând cu personalitatea autorului şi cu epoca reflectată. În cazul Învăţăturilor lui Neagoe Basarab*, tocmai acestea formează, de mai bine de un selol, obiectul unor contestaţii ce nu par să fi luat sfârşit. [...] Un scurt istoric al problemei poate arăta însă cum scepticismul de care a avut parte opera lui Neagoe Basarab a îmbrăcat, de-a lungul a 125 de ani, forme variate şi a implicat probleme adiacente însemnate.*

1841 [...] La rublica „Curier“*,* Arhiva românească *a lui Kogălniceanu anunţa că există în Bucureşti „manuscrisul foarte interesant* Sfătuirea lui Neagoe Vodă către fiul său. *Este greu de crezut că această compunere să fie tocmai din vremea bunului voievod, dar oare să nu fie o prelucrare a cărţii ce, după zisele lui Radu Greceanu, Neagoe Vodă au făcut-o în viaţa sa?“*

1843 [...] M. Gaster contestă categoric posibilitatea — în care crezuse Hasdeu şi alţi cercetători — ca Neagoe să-şi fi scris opera în româneşte. [...] După Gaster, „cu toate că limba este cât se poate de perfectă şi frumoasă, totuşi nu încape nici o îndoială cum că acele învăţături au fost scrise mai întâi în slavoneşte de către autorul lor şi că au fost traduse în româneşte pe la 1650, în orice chip, de un meşter în condei“. Descoperirea textului slavon de către Lavrov în 1894 avea să confirme strălucit acest punct de vedere, iar asupra datării traducerii din prima jumătate a secolului al XVII-lea nu mai există astăzi nici o îndoială.

1888 [...] Se îndoieşte din nou — tot fără a aduce argumente — de autenticitatea Învăţăturilor *filologul Alexandru Philippide [...]. Îndoiala tuturor celor citaţi mai sus pornea, aşadar, din legitima suspiciune faţă de un text de asemenea amploare şi perfecţiune, scris în limba română la începutul secolului al XVI-lea. Dar raţiunea acestei îndoieli dispare atunci când se constată că e vorba de o traducere din secolul al XVII-lea şi că originalul învăţăturilor s-a scris în limba de cultură folosită la data respectivă: slavona.*

1895 [...] Theodor Codrescu încearcă însă, pentru prima oară, să teoretizeze şi să argumenteze neautenticitatea Învăţăturilor.

[...] Asupra „autenticităţii“ manuscrisului fost în biblioteca lui Ştefan Cantacuzino (acelaşi pe care se bazează ediţia de faţă) nu încape îndoială. Cu atât mai mult cu cât există alte două manuscrise, unul copiat la 1781 la Răşinari, lângă Sibiu, care păstrează acelaşi text. În plus, avem manuscrisul variantei prescurtate, din 1727, adică de la o dată când presupusul falsificator nici nu era născut!

1906 În contradicţie cu marea majoritate a cercetătorilor români şi străini care se ocupaseră de Învăţături *până atunci (Bâlcescu, Hasdeu, Sbiera, Xenopol, loan Bogdan, Aron Densusianu, Ovid Densusianu, D. Onciul, P. Lavrov, N. lorga, P. Sârcu, A. I. Jaţimirski), D. Russo formulă, în 1906, pe un ton peremptoriu, teza că* Învăţăturile *sunt opera unui călugăr din secolul al XVII-lea, care pentru alcătuirea lor a plagiat fără jenă literatura teologică bizantină, mijlocită de traducerile slavone. Russo desfiinţa— cel puţin în intenţie—* Învăţăturile lui Neagoe Basarab *ca izvor istoric preţios şi monument original al literaturii române (cum le considerase Bălcescu şi Hasdeu), transformându-le într-un conglomerat haotic de texte religioase bizantine, un enorm „plagiat". Nu era vorba, deci, numai de o translaţie în timp, ci de o demonetizare a structurii literar-ideologice a operei, întreprinsă cu o stăruinţă obstinată de-a lungul a trei decenii (ultima lui „contribuţie" în această chestiune apare în 1939) şi cu o informaţie şi abilitate incontestabile, care au impus şi au intimidat pe unii. [...] Ingenioase şi juste sunt observaţiile aduse în sprijinul autenticităţii de Anton Balotă şi de Pavel Chihaia. În sfârşit, N. Stoicescu, în studiul [...]* Politica lui Neagoe Basarab şi „Învăţăturile către fiul său Theodosie"*, realizează o excelentă argumentaţie istorică.*

Nu mai există, deci, în momentul de faţă un motiv serios spre a ne îndoi că Învăţăturile *s-au scris în vremea lui Neagoe Basarab. [...]*

Ceea ce lipsea unui examen al „problemei autenticităţii" cu toate elementele în faţă erau tocmai textul versiunii româneşti şi o traducere de exactitate filologică a originalului slavon" (Dan Zanfirescu şi G. Mihăilă).

Editorii precedenţi ai acestei opere: Ioan Eclesiarhul (1843), B. P. Hasdeu (1865), P. A. Lavrov (1904), N. lorga (1910), V. Grecu (1942).

1971 Editura Minerva lansează într-o nouă ediţie, opera Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu. Cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă.*

1972 În Editura Minerva apare volumul omagial Neagoe Basarab, *publicat de Societatea culturală „Neagoe Basarab" din Curtea de Argeş.*

1973 „Apare în seria „Universitas“ lucrarea Neagoe Basarab şi Învăţăturile către fiul său Theodosie. *Probleme controversate, de Dan Zamfirescu. Deosebit de interesantă ni se pare relevarea importanţei culturale în context european a scrierii lui Neagoe Basarab şi sublinierea patriotismului înflăcărat ce-o străbate“.*

1976 Se tipăreşte lucrarea Literatura română şi spiritul sud-est-european*, de Mircea Muthu, cercetare asupra infiltraţiilor „balcanismului“ în literatura şi cultura română, de la Neagoe Basarab până la Eugen Barbu.*

1977 Edgar Papu: Din clasicii noştri, *„Contribuţii la ideea unui protocronism românesc“ — studii asupra valorilor noastre literare cu funcţie anticipatorie în plan universal, de la Neagoe Basarab până în perioada interbelică“ (I. Oprişan, în* Dicţionar cronologic, Literatura română*).*

1984 La Editura Minerva vede lumina tiparului, în prestigioasa colecţie „Patrimoniu“ lucrarea Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu. Repere istorico-literare de Andrei Rusu.*

1997 La editura Litera *apare în colecţia „Biblioteca şcolarului“ volumul* Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. *Ediţia este însoţită de amplu* Tabel cronologic *şi de un bogat tablou selectiv de referinţe critice.*